

Celem projektu jest analiza i udostępnienie w formie pełnej krytycznej edycji nieznanych dotąd w historiografii źródeł archiwalnych dotyczących Stanisława Konarskiego (1700-1773). Źródła te stanowią dokumentację procesu o herezję, jaki w 1769 r. wytoczono Stanisławowi Konarskiemu w Rzymie. Opracowanie edytorskie i udostępnienie owych źródeł, wraz z tłumaczeniem z j. włoskiego i łacińskiego na j. polski oraz odpowiednim komentarzem, pozwoli na ustalenie nowych faktów dotyczących istotnych lat życia Konarskiego, kiedy to po kilku dekadach twórczej działalności i licznych publikacjach musiał się liczyć z umieszczeniem jego najnowszego dzieła, „Myśli chrześcijańskie o religii pocziwych ludzi”, na indeksie ksiąg zakazanych.

Opis badań. Postulowane badania obejmą gromadzenie materiałów archiwalnych, których istnienie stwierdzono w archiwum Kongregacji Doktryny Wiary w Watykanie (dawna Kongregacja Św. Oficjum, w której odbył się proces Konarskiego), a które dotąd nie były wykorzystane w badaniach historycznych poświęconych Konarskiemu. W dwóch zespołach archiwalnych znajduje się uzupełniająca się wzajemnie dokumentacja procesu w postaci rękopisów – od oskarżenia przeciw Konarskiemu, które wniósł nuncjusz apostolski w Rzeczypospolitej Obojga Narodów, przez analizy teologiczne oskarżonego dzieła, jego tłumaczenie na j. włoski (także dotąd nieznanne w nauce), aż po ostateczny werdykt Kongregacji oraz reakcję oskarżonego. Niektóre dokumenty zachowano w dwóch lub trzech egzemplarzach, zatem należy dokonać ich porównania, aby ustalić oryginał i odróżnić go od wersji wcześniejszej (minuty) lub zwykłej kopii. Tak ustalona pełna dokumentacja procesu poddana zostanie procesowi transkrypcji, tłumaczenia oraz edycji, z komentarzem opisującym kontekst procesu. W komentarzu ukazana zostanie geneza dzieła „O religii pocziwych ludzi”, procedura stosowana w Kurii Rzymskiej w 2 poł. XVIII w przypadku podejrzenia o herezję, wyjaśnione zostaną także wszelkie kwestie, utrudniające zrozumienie źródeł (nazwy osobowe i geograficzne, terminologia teologiczna, aspekty funkcjonowania Kurii Rzymskiej itd.).

Powód podjęcia badań. Stanisław Konarski jest jedną z najwybitniejszych postaci polskiego życia intelektualnego XVIII w. W dotychczasowej historiografii jego proces w Rzymie wzmiankowano dość powierzchownie, z uwagi na brak dostępu do archiwum Kongregacji Św. Oficjum (dziś Doktryny Wiary). Biografowie Konarskiego, chcąc wyjaśnić proces i jego konsekwencje, polegali na własnych domysłach, często błędnych. Przykładowo, we wszystkich istniejących biografii Konarskiego błędnie tłumaczono genezę łacińskiego przekładu dzieła „O religii pocziwych ludzi”. Znaczenie Stanisława Konarskiego dla historii Rzeczypospolitej Obojga Narodów domaga się skorygowania i uzupełnienia jego biografii w oparciu o nowe, nieznanne dotąd historykom źródła. Dodatkowo dość rzadki w polskiej historii, zwłaszcza w XVIII w., przypadek procesu o herezję przed Kongregacją Św. Oficjum czyni naukowo uzasadnionym przygotowanie pełnej edycji unikalnych źródeł archiwalnych, z ich tłumaczeniem i komentarzem.

Efektem realizacji projektu będzie uzupełnienie biografii Stanisława Konarskiego o szczegółowy opis genezy, przebiegu i skutków procesu, jaki został mu wytoczony w Rzymie. Pogłębiona zostanie wiedza na temat poziomu dyskusji teologicznych w Rzeczypospolitej Obojga Narodów w 2 poł. XVIII w., a także na temat procedur stosowanych w Rzymie w przypadku podejrzenia o herezję. Transkrypcja, tłumaczenie i edycja źródeł archiwalnych pozwoli na udostępnienie ważnej dla biografii Stanisława Konarskiego dokumentacji, w tym istniejącej dotąd jedynie w rękopisie włoskiej wersji jego dzieła „O religii pocziwych ludzi”.